

RĂSCOALA ȚĂRANILOR DE LA 1907 ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

MIRCEA T. GEORGESCU

Reforma agrară de la 1864 nu rezolvase decît în foarte mică măsură problema țărănească. Lipsită de pămînt, marea majoritate a țăranilor trebuia să muncească pe pămîntul moșierilor, a căror privilegii suferiseră numai o neînsemnată știrbire. Puținele avantaje pe care țăranii le obținuseră la 1864 le-au fost răpite ulterior prin diferite legiuri ale guvernelor următoare. „Legea învoirilor agricole din 1866 era, pentru cine voia să vadă fondul, nu aparența lucrurilor, reînființarea clăcii sub altă formă”¹.

Toate acestea lăsau deschisă la începutul sec. XX problema țărănească, care în timpul celor 40 de ani de domnie a lui Carol I, „nu evoluase de loc prin vreo acțiune a statului care ar fi purtat de grijă categoriei celei mai numeroase, mai interesante și mai nenorocite din populația românească”².

În județul Dîmbovița, bogat în așezări din timpuri foarte vechi³, situația țăranilor era aceeași ca în toată țara, din care cauză nu au rămas nici ei pasivi în memorabilul an 1907³ bis.

Județul Dîmbovița cuprindea pe lîngă regiuni de munte și deal și însemnate întinderi de cîmpie, fapt care permitea o variată activitate economică, la aceasta contribuind în afară de produsele solului și însemnate zăcăminte subterane (sare, cărbuni, petrol).

La începutul secolului nostru existau în județ, o veche exploatare de sare la Ocnița (Ocna mică), circa 8 exploatări de cărbuni (lignit), mai

---

¹ Tache Ionescu, *Discurs rostit în ședința camerei din 20.03.1897 reprodus de R. Seișanu în „Tache Ionescu”, Ed. Universul, Buc., 1930, pag. 122.*

² N. Iorga, „*Supt trei regi*”, Buc., 1932, Ed. II, pag. 132.

³ C. C. Giurescu, *Harta Stolnicului Constantin Cantacuzino, o descriere a Munteniei la 1700*, Buc., 1943, pag. 18... Jud. Dîmbovița figurează pe această hartă cu cele mai multe sate (51) din Țara Românească.

³ bis. Tema a mai fost tratată anterior în următoarele studii : Radu Gioglovan și Toma Svințiu, *Reforma agrară din 1945 în județul Dîmbovița*, în vol. „Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945”, II, București, 1958 (la care am colaborat) ; *Răscoala țăranilor din 1907 în regiunea Ploiești*, Ploiești, 1957 ; Gabriel Mihăescu, *Aspecte inedite ale Răscoalei țăranilor din 1907 în județul Dîmbovița*, în „Vâlachica”, 1, Tîrgoviște, 1969, pp. 113—122 ; Mircea Alexandrescu, Pirvan Dobrin, Eugen Fruchter, Gabriel Mihăescu, *Culegere de documente privind răscoalele țărănești din anul 1907 în județul Dîmbovița*, Tîrgoviște, 1977 ; Constantin Manolescu, *Conștiințe în răscoală*, în „Dîmbovița”, Tîrgoviște, nr. 2081 din 21 martie 1977.

multe de petrol, cele mai active fiind la Gura Ocnitei — 32 puțuri și 21 sonde — și Glodeni — 50 puțuri și 20 sonde — precum și 8 cariere de piatră ⁴.

Exploatarea erau încă primitiive, numărul puțurilor petrolifere întrecând cu mult pe acela modern al sondelor. Existau în județ și întreprinderi de prelucrarea petrolului : la Tirgoviște, Brănești, Doicești, Viforita. Alte 36 fabrici diferite erau : atelierul mecanic de țesut de la Brănești, fabrica de brichete de la Vulcana, fabrica de făină de la Băleni, fabrica de praf de pușcă de la Glodeni. Și aceste întreprinderi erau la început, cu o capacitate de producție modestă. În industria morăritului începuse să se introducă motoarele cu benzină ⁵.

Altă ramură dezvoltată a economiei județului, numărând circa 80 de obști, o constituia exploatarea pădurilor.

O bună parte a județului era propice agriculturii, cultivându-se alături de cereale : orez, cartofi, tutun, sfecla de zahăr, zarzavaturi.

Și aici ca și în alte județe, moșierii și arendașii dețineau cea mai mare parte a suprafețelor cultivabile. În 1908, marii cultivatori (moșieri și arendași) cultivaseră 18.066 ha grâu, în timp ce țăranii numai 11.303 ha ⁶.

Aceiași situație exista și în ceea ce privește culturile de secară, orz ; micii producători întrecându-i pe proprietari numai la culturile de ovăz.

Dacă în 1908 când prin aplicarea legii învoirilor noi sporiseră într-o oarecare măsură suprafețele date țăranilor, aceștia se aflau în minoritate cu suprafețele cultivate, ne putem da ușor seama de situația anilor anteriori.

Se manifesta la începutul secolului nostru tendința de partea unor moșieri și arendași de a reduce loturile date țăranilor oprindu-le pentru ei, în vederea unor culturi speciale care să le mărească profiturile.

Într-o ciornă, găsită cu prilejul perchezițiilor de după răsccoală la locuitorul Marin Canache din Răzvadul de Jos, întâlnim un pasagiu foarte semnificativ în această privință. Locuitorii sus-numitei comune, într-o cerere către Ministerul Agriculturii, cer, „vînzarea în loturi către ei, a moșiei statului, deoarece arendașii nu le dau pămînt în dijmă, chiar cu obligații cit de mari oprindu-le pentru ei și pun cîte 100 pogoane napi, cartofi și sfeclă“ ⁷.

Pe unele moșii se făceau culturi intensive, care măreau profitul proprietarilor. Pe moșia Cacova-Zorleni din comuna Morteni a Col. Dr. Zorileanu s-au introdus din 1902, „culturi intensive, folosindu-se mașinile cele mai perfecționate, obținîndu-se produse superioare, care se vindeau la preț bun“ ⁸.

4. *Dicționarul statistic al României după recesămîntul din 1912* editat la 1914 vol. I. pag. 259—302.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Buletinul Ministerul Agriculturii și Domeniilor*, anul 20, sept.-oct. 1908, nr. 6—7, pag. 402.

⁷ Arhivele Statului Tirgoviște. Fond neinventariat, Tribunalul Dîmbovița an 1907. Cabinetul de instruire. Dos. incomplet. ciornă (foaie volantă atașată la depunerea numitului învinuit, fila 23.

⁸ *Ibidem*, Fondul inspectoratului agricol D-vița. Dos. 27. An 1908, filă volantă, raport col. Zorileanu către inspectorat.

Goana după câștiguri cît mai mari îi făceau să ignore cu totul nevoile țărănimii. La Băleni seceratul se făcea cu mașini.

Un loc fruntaș ocupa județul Dimbovița în mișcarea cooperatistă, situîndu-se la începutul secolului XX, pe locul 4 ca număr de bănci populare și mărimea capitalului social, pe locul 5 ca mărime a capitalului de rulment, pe primul loc în ceea ce privește vechimea băncilor populare, „comunele Voinești și Bezdead ocupînd locul I în istoria cooperației românești, băncile de aici fiind înființate în 1893”⁹.

Din cele 133 bănci, 10 aveau capital peste 100.000 lei. Totalul membrilor se ridica la 29.604, din care : plugari 25.229, meseriași 1.117, comercianți 1 025, funcționari 1 022, proprietari rurali 612, învățători 307, preoți 292¹⁰.

S-ar părea că mișcarea cooperatistă pătrunsese adînc în masa țărănească, însă inegalitatea de avere și privilegiile de clasă, crează și aici țărănimii o situație de inferioritate.

Repartiția capitalului social, e cît se poate de grăitoare. Aproximativ jumătate din membri, 14.079, aveau depuneri de 2—50 lei, reprezentînd numai a 18-a parte din totalul capitalului. La conducerea acestor instituții „țărănești” țaranii erau în număr foarte mic, iar din cei 8—10 la sută dividend se foloseau tot cei bogați cu depuneri de cîte 1 000—5 000 lei.

Slaba participare a țărănimii cu capital social, e explicată de autorul studiului citat, prin sărăcia acestei clase „n-au de unde”¹¹. Cauza sărăciei, lipsa de pămînt. „Sîntem aproape în culmea disperării din lipsă de pămînt”, scriau țaranii din Răzvad cu 2—3 ani înainte de răscoală, Ministerului Agriculturii¹².

Este adevărat că în județ, nu se găseau moșii prea întinse. Cele mai mari aparțineau la începutul secolului nostru, baronului Barbu Bellu, care stăpînea aproape toată partea de sus a văii Ialomiței, începînd de la Pucioasa¹³. O altă moșie întinsă era aceea a lui Gh. Gr. Cantacuzino-Nababul, prim ministru conservator pînă la răscoala de la 1907, zestre a soției sale Ecaterina Băleanu. Moșia Băleni avea o întindere de 2 344 ha 01 ari și 35 centiari¹⁴. Celelalte moșii erau mai mici¹⁵.

Mulți proprietari își munciau pămîntul în regie, alții îl dădeau arendașilor. Atît primii, dar mai ales ultimii exploatau crunt pe țărani. Tot felul de procedee erau folosite pentru a scoate cît mai mult de la bieții producători, așa că toamna în loc să le aducă acestora bucuria belșugului, după o primăvară și o vară de muncă, venea cu un nesfîrșit șir de datorii, care odată achitate, lăsa țăranilor atît cît să nu le ajungă nici pînă în miezul iernii.

⁹ M. A. Bădărău, *Cooperația în Dimbovița*, Buc. Tipografia „Lupta”, 1915, pag. 10.

¹⁰ *Ibidem*, pag. 24—25.

¹¹ M. A. Bădărău, *o.c.*, pag. 27.

¹² Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dosar citat — ciorna de la fila 23.

¹³ Cam în această perioadă toate moșiile lui Bellu se vînd, cele mai multe fiind cumpărate de Vasiliu Bolnavu.

¹⁴ Arh. St. Tgv. Inspectoratul Agricol Dos. 5/912, fila 83.

¹⁵ Din această cauză la împrumutarea din 1918—1921 n-au putut fi împrumutați toți locuitorii cu drept de împrumut din județ.

Cind siliți de foame și frig apelau la același nesățios boier sau arendaș, aceștia profitând de situația lor grea, le impuneau condiții și mai împovărătoare. Și totuși „favoarea” era plătită cu daruri, păsări și ouă, întâi că le dăduse pământ în dijmă și-i împrumutase la mare nevoie, al doilea pentru a-i avea în vedere și anul viitor ¹⁶.

Aceste plocoane apăsau greu asupra gospodăriilor țărănești, în timpul răscoarelor ei ridicându-se și împotriva lor. Prima dintre condițiile pe care obștea comunei Săcuieni le cerea proprietarului era aceea de a se renunța la ele ¹⁷.

În gospodăriile modeste ale țăranilor, în afară de câteva păsări, se găseau puține vite, prost hrănite și slab îngrijite. Izlaz comunal nu era peste tot. Chiar acolo unde mai înainte existase izlaz, cu îngăduința autorităților locale, acestea erau împărțite în loturi de către locuitorii mai înstăriți, lipsindu-i pe concetățenii lor de posibilitatea hrănirii vitelor. O a doua ciornă găsită la locuitorul Marin Canache din Răzvad, se referă la un asemenea caz. Mai mulți locuitori ai comunei cereau prefectului să li se lase izlazul „de 200 ha” „stăpînit din vechime de obștea satului”, respectat și de reforma de la 1864 și care „în ultimii ani a fost împărțit în mod arbitrar de cetățenii mai înstăriți, în loturi pe care le-au cultivat, oprindu-i de a mai paște vitele, pe cele prinse ducându-le la oborul primăriei și globindu-le”. Petiția este motivată de faptul că izlazul „de mii și sute de ani, n-a fost cultivat și nici nu produce nimic decît pășuni.” Se plîng că le pier vitele de foame prin curți” ¹⁸.

Lipsa de izlaz i-a îndemnat la acțiune și pe țăranii din comuna Adînca. Expresia „n-avem izlaz și ne mor vitele de foame” apar în depozitia a numeroși locuitori din această comună, care cereau niște poeni din pădurea statului, arendate de cărciumarul Petre Săndulescu ¹⁹.

Vitele neînvoite și prinse pe moșie erau duse la curte și restituite după o răscumpărare fixată în mod arbitrar de boier. La Răzvad, în ajunul răscoarei, procedeul era folosit de Komrad, administratorul neamț al moșiei Cîmpeanu ²⁰. De altfel, acești funcționari, care în lipsa proprietarilor ce ședeau mai mult la oraș sau în străinătate, tratau în numele lor cu țăranii, comițînd numeroase abuzuri. Administratorul moșiei Băleni — Ion Chivulescu — a angajat în 1905 pe țăranul Ioniță Ion Nică, din comuna Dobra, pentru suma de 60 lei, să muncească cu carul și cu palmele. Pentru această sumă, numitul a muncit pe moșie doi ani, 1905—1906. La finele acestui ultim an, administratorul refuzînd să-i dea chitanță i-a spus că s-a achitat. Peste cîtva timp, agentul fiscal i-a vîndut la primăria Dobra 1/2 chilă porumb și un plug, spunînd că mai datorează 34 lei, din cei 60 primiți. Plîngîndu-se justiției se face anchetă, dar pînă la urmă jalba săteanului este respinsă cu cartea de judecată civilă nr. 3 din ianuarie 1909 ²¹.

¹⁶ Declarația sătenilor din comuna Răzvad, care au apucat vremurile anterioare răscoarei.

¹⁷ Arh. St. Tgv. Fondul Tribunalului. Dos. citat. Fila 251.

¹⁸ Ibidem, filă volantă înregistrată la fila 23.

¹⁹ Ibidem, filele 303, 307, 312, 317, 323, 339.

²⁰ Declarația țăranilor de la Răzvad, care mai trăiau în 1956.

²¹ Arh. St. Tgv. Fond Inspectoratul Agricol Dimbovița, dos. 5/912, fil. 1.

Și țăranii care luau pământ de la moșieri sau arendași erau supuși la obligații foarte mari înaintea răscoalei. Dealtfel dijmă era forma cea mai răspîndită de învoială în județul Dîmbovița. Ea reprezenta cam parte și parte din recoltă, sămînța fiind pusă de țăranii, care mai plăteau ca supra sarcini pentru 2—3 ha 10 kg fasole, 2 pui de găină, 20 ouă etc.

Erau însă arendași mai lacomi, impunînd sarcini și mai grele. Dumitru Lascu, unul din cei mai neomenoși, arendașul moșiei Ionești din plasa Găiești, cerea țăranilor : dijmă una și una din orz și porumb, plus dijmă din coceni, fasole, dovleci etc., să-i care la arie și la pătulele sale pe teritoriul alte moșii, recolta ce i se cuvenea ca dijmă, iar pentru ridicarea porumbului să-i facă gratuit ogore de toamnă, să-i plătească fiecare o dare suplimentară de 1 leu pentru pîndărit ²².

În partea de nord a județului, locuitorii comunelor Pietrari și Cucuteni, încheiau cu arendașul Aureliu Schneider, învoieli în dijmă și bani. Pentru pămîntul dat în dijmă, țăranii trebuiau să dea din trei părți una, plus 3 zile de lucru cu palmele, 3 pui de găină, 5 oca de fasole și 20 snopi de coceni. Pămîntul învoit în bani se dădea, după loc, cam între 35—40 lei ²³ pogonul, plus un pui de găină.

Cîtiva ani înaintea răscoalelor, moșierii și arendașii, măriseră simțitor prețul învoirilor, fapt care explică alături de alte cauze, ridicarea țăranimii. Cînd judecătorul de instrucție C. Nacianu l-a întrebat pe Grigore Nedelcu din Răzvad, din ce pricini s-au răscolat oamenii, acesta a răspuns : „Am auzit că pentru pămînt, că oamenii aveau învoiri prea grele, unde mai acum 2—3 ani plăteau d-lui Gavrilescu cu 40 lei pogonul, anul trecut și ăst timp plătesc îndoit“ ²⁴.

Supuși unor asemenea înrobitoare obligațiuni, bieții săteni căutau să obțină o ușurare din partea stăpînirii. E semnificativ în această privință, cererea țăranilor din comuna Bogați, adresată „înaltului guvern și corpurilor legiuioare“ în care înfățișînd „starea de plîns și mizerie neagră“ cer să li se dea izlaz „pentru a scăpa de sărăcie“ ²⁵. Ce cruntă ironie că locuitorii comunei „Bogați“ să se plîngă de sărăcie.

Starea de sărăcie explică și ravagiile pe care bolile sociale le făceau în sînul țăranimii prost hrănite și lipsite de orice asistență medicală. Din aceleași cauze, mortalitatea infantilă era extrem de mare. Datele statistice ale vremii, cea mai grăitoare dovadă a acestui fapt, sînt din belșug. În 1907, anul răscoalei, la Tîrgoviște, din 334 morți, 128 erau copii sub 5 ani ²⁶. De altfel, în acel an orașul Tîrgoviște a înregistrat cea mai mare mortalitate infantilă din toată Muntenia ²⁷.

Dacă la oraș, unde condițiile de igienă erau mai bune, găsim această situație, la sate, sigur, situația era și mai gravă. Tuberculoza și pelagra erau bolile sociale cele mai răspîndite, aceasta din urmă scăzînd simțitor capacitatea de muncă a țăranilor.

Analfabetismul era și aici în floare, lipsa de cultură explicînd în bună parte nivelul scăzut de trai al țăranilor noștri. În 1903, din 56

²² Ibidem, dos. 7/908, fila 11.

²³ *Răscoala țăranilor din 1907 în regiunea Ploiești*, editată de Muzeul regional de istorie Ploiești, pag. 84—85.

²⁴ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. Citat, fila 17—18.

²⁵ Ibidem, Fond Inspectorat Agricol, dos. 27/908, fila 23.

²⁶ Ibidem, Fond primăria orașului, dos. statistic 8/907, fila 43.

²⁷ *Bul. Mîa. Agr. și Domentii*, nr. 4—5/1908, pag. 340.

membri ai obștii Priseaca, care dădeau procură unui concetățean să le apere interesele într-un litigiu cu primăria Tîrgoviștei, 43 nu știau carte ²⁸. Din cei 36 țărani din comuna Beșteloaia, care cereau izlaz, 28 nu știau nici măcar să se semneze, punînd degetul ²⁹. Procentul cel mai mare de neștiutori de carte îl dădeau țăranii lipsiți de pămînt. Din 17.883 plugari fără pămînt, 9.190 nu știau carte și 8 693 știau, în timp ce din cei 7 346 plugari cu pămînt știau carte 3 349, iar 3 997 erau analfabeți ²⁸. Este vorba de țărani membri cooperatori.

Statistica e valoroasă și în ceea ce privește numărul mare al țăranilor fără pămînt, față de cei care aveau ceva avere.

Justiția timpului, în slujba clasei dominante îi condamnă pe țărani, fie că erau vinovați sau nu, dînd dreptate arendașului sau boierului, ori cum ar fi apărut în fața instanțelor, piriți sau acuzatori. Cazul țăranului din Dobra, înățișat mai sus, e cea mai categorică dovadă. Chiar atunci cînd moșierii sau oamenii lor sînt condamnați prin vre-o sentință judecătorească, ei nu o respectau în totul. Sub administratorul Mihai Misis al moșiei Săcuieni, dat în judecată de săteanul Stancu Petre Ioniță, fiindcă i-a bătut băiatul, e condamnat de judecătoria de ocol la 10 lei despăgubiri. N-a plătit decît 5 lei, iar după răscoală drept răzbunare l-a pîrit pe numitul sătean ca agitator primejdios ³¹.

Viața grea a țăranilor din județul Dimbovița, lipsiți de orice fel de apărare, este înfățișată și în literatura timpului de scriitorul țăran, participant la răscoală, I. C. Vissarion, din Costești care o redă în pagini ca aceasta :

„Bătaia care era în cinste odată, a venit Cuza și a desființat-o, dar acum a venit în loc, ipistații ne bat, primarii ne bat, boierii de bat, jandarmii ne bat, oriunde reclamăm nu găsim dreptate. Așteaptă autoritățile ca întîi să murim și apoi să ne facă dreptate. Legea ne amendează și decît amenda, mai bună bătaia“.

Nici abuzurile boierilor sau ale justiției nu scapă scriitorului : „Apoi domnule judecător, se plînge un țăran, eu nu știu de costătățiile dumnealui, eu știu că am muncit boierului 253 zile ; că nu-i mai sînt dator nici o stramă, că i-am dat puii, fasole, ouăle, mușchii, că i-am secerat, muncit finitivul, tot“ ³². Paginile lui Vissarion oglindesc stări de fapt reale culese parcă din plîngerile către autorități.

În fața acestui neomenos tratament, țăranii nu aveau altă ieșire atunci cînd el devenea peste putință de suportat, decît să-și facă singuri dreptate, lovind în toți asupritorii lui.

Rezistența locuitorilor din județul Dimbovița împotriva jafurilor moșierești și a abuzurilor autorităților, a dat naștere la serioase frămîntări, cu mult înainte de 1907.

Locuitorii satului Priseaca din vecinătatea orașului pășteau din vechime vitele pe un izlaz în suprafață de 380 pogoane făcînd parte din moșia orașului fără să fie impuși la vreo dare.

²⁸ Arh. St. Tgv. Fond. Primărie Anul 1894. Dos. procesul intentat contra locuitorilor din cătunul Priseaca.

²⁹ Ibidem. Fond. Inspectorat Agr. Dos. 27/1908.

³⁰ M. A. Bădărău, o.c., pag. 25.

³¹ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal, dos. citat, fila 241.

³² I. C. Vissarion. *Nuvele și schițe*, Bibl. școlarului, 1954, pag. 93—95.

În 1894 Primăria orașului Tîrgoviște a închiriat unor proprietari de oi din Pietroșița, dreptul de pășunat pe acest izlaz. La 4 mai 1894 inspectorul proprietăților Primăriei urbei Tîrgoviște arăta într-un raport către primar: „ieri pe la orele 11 dimineața s-au răsculat toți locuitorii cătunului Priseaca, comuna Colanul, asupra ciobanilor de la oile... (urmează numele proprietarilor din Pietroșița) ce erau învoiți la pășune cu luna pe izlazul dinprejurul aceluși cătun Priseaca, spre a-i izgoni sub pretext că este izlazul lor, au bătut ciobanii foarte cumplit“. Înștiințat, s-a dus la Primăria Colanu, pentru ca împreună cu primarul acestei comuni să vină la Priseaca spre a restabili liniștea și a adresa cuvenitul proces verbal „spre a da judecării pe capii acestui fapt“. Primarul, înștiințat probabil de starea de agitație de la Priseaca, a refuzat să-l însoțească. S-a dus el, cu confinistul Nițioi Marin și cu ciobanul ce-l anunțase, la casa guardului silvic Nicolae Geantă, spre a se informa de cele întâmplate, „și l-a aflat ascuns în pod“. Acesta l-a sfătuit să plece, că „nu va fi bine de el.“ În acest timp, sosind cîțiva locuitori și alții trăgînd clopotele acelei biserici, au început să vie din toate părțile aceluși cătun oameni și femei, copii și cu popa în frunte, avînd toți pari, ciomege și cuțite în mîini, „l-au bătut pe el și pe însoțitorul său. Cerea primarului să intervină la procuror să meargă la Priseaca cu forța armată, spre a ridica pe agitatori”³³.

A urmat un lung proces între obștea din Priseaca și Primăria orașului Tîrgoviște, încheiat abia prin 1903, cu victoria celor de la Priseaca. Primăria voia să-i impună acum și la taxe pe care ei nu le plătiseră niciodată. Era un abuz, ferm respins de către țăranii cătunului Priseaca.

Abuzurile autorităților locale în operațiunile de impunere se loveau adesea de opoziția îndîrjită a țăranilor, care nu se linișteau decît sub presiunea forței, folosită de stăpînire.

Un asemenea caz a avut loc în noiembrie 1900 în comuna Ocnița, așezată la nord-est de orașul Tîrgoviște. Spre a potoli spiritele, s-au deplasat aici, prefectul, judecătorul de instrucție procurorul și comandantul companiei de jandarmi, care în urma unei anchete, a arestat 8 indivizi, dînd posibilitatea funcționarilor fiscalului să-și continue operațiunile.

S-au lăsat în comună și după aceia trei jandarmi spre a da concursul autorităților la aplicarea legii băuturilor spirtoase³⁴.

Deplasarea tuturor autorităților, precum și numărul arestațiilor, constituie un indiciu de amploare mișcării țărănești în susnumita comună.

În județul nostru, răscoalele s-au desfășurat între 11—13 martie 1907.

Afară de cauzele generale semnalate mai sus, motivele imediate ale ridicării țăranilor, au fost zvonurile despre răscoalele din Moldova și județele de cîmpie, unde țăranii din comunele Văcărești, Lazuri etc., vecine orașului, mergeau să vîndă gaz.

Faptul este atestat atît de cererea telegrafiată a prefectului conservator de atunci, George Cair, către Ministerul de Interne, de a opri

³³ Arh. St. Tgv. Fond Primăria orașului Tîrgoviște, 1894. Dos. Procesul intentat contra locuitorilor din cătunul Priseaca, fila 19.

³⁴ M. Damaschin și Gh. Matei. *Documente privind unele răscoale țărănești*. Studii — III — an. 6, iulie-septembrie 1953, pag. 182.

vînzarea ziarelor care îi aduc șiri despre răscoala din Moldova, „deoarece aceste știri agită pe țăranii din județul Dimbovița, pentru care personal a oprit difuzarea lor în stațiile de la Titu la Pucioasa“ cerind oprirea lor din capitală³⁵, cît și de țăranii anchetați după răscoală. Mulți au arătat că vestea despre ridicarea țăranilor din Moldova i-a impulsionat și pe ei. Ion Radu Zmaranda din Răzvad, răspundea anchetatorului „Cred că din auzite, numai, că la Moldova s-ar fi răsculat oamenii pentru pămînt și astfel și cei de la noi s-au îndemnat la faptul ăsta“³⁶. Grigore Nedelcu din aceeași comună, întrebat dacă știau oamenii de răscoalele din Moldova, a răspuns : „Știau, căci unii din cei care știau carte cum-părau jurnale, Universul, Alevărul“³⁷. La aceeași întrebare, Toma Iamandi Popescu din Săcuieni, răspundea „Știau, că frații Mocăneștii, care țin hanul domnului Iancu Grigorescu, primeau jurnale și lumea știa că în Moldova sînt răscoale“³⁸.

La Adîncă, „vestea despre răscoală au adu-so soldații care fiind chemați la concentrare se înapoiau căci se complectase efectivul“³⁹. Influența răscoalelor din Moldova ne-a fost confirmată de altfel și de țăranii care mai trăiau încă, prin 1957. Ion Lazăr din Săcuieni atunci în vîrstă de 74 ani îmi spunea „vîntul a venit de la Moldova și noi nu era să stăm cu mîinile în sîn“⁴⁰. Aceeași concluzie trag și magistrații însărcinați cu instrucția celor arestați din județ, care raportau la 18 martie Ministerului de Interne, numele țăranilor arestați și „Cu aceasta binevoiți a cunoaște că răscoalele care s-au petrecut în acest județ, nu sînt rezultatul vreunei instigații străine, ci totul s-a pornit din citirea jurnalelor care au pătruns la sate și în care au văzut cele petrecute în Moldova“⁴¹.

Pentru a denatura cauzele reale ale răscoalei, stăpînirea căuta să le pună pe seama unor agitatori din afară. Justiția a urmărit foarte atent acest fapt, dar rezultatele anchetei au fost negative⁴². Se vorbea de un agitator din Ghirdoveni (lîngă Moreni), care ar fi trecut în ziua de muce-nici prin Răzvad și ar fi îndemnat pe oameni la revoluție. Nici un țăran din cei interogați nu l-a văzut. Negativ a fost și răspunsul primarului din Ghirdoveni, la o corespondență în acest sens, a tribunalului Dimbovița⁴³.

Organele anchetatoare, au căutat să afle dacă acești agitatori au lăsat manifeste. Răspunsurile țăranilor, ca și perchezițiile făcute, n-au dovedit nimic. Procurorul Antonescu, care la 21 martie 1907, s-a deplasat la Săcuieri în acest scop, declara : „N-am găsit nici o scriere cu caracterul celor ce ne interesează“⁴⁴. Tot ca agitatori, erau căutați în sudul

³⁵ *Răscoalele țărănești din 1907*. Documente sub îngrijirea acad. M. Roller, pag. 555.

³⁶ Arh. St. Tgv., Fond Tribunal, dos. citat. fila 12.

³⁷ Ibidem, fila 17—18.

³⁸ Ibidem, fila 195—196.

³⁹ Arhivele St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. cit., fila 342.

⁴⁰ Declarația țăranului Ion Lazăr.

⁴¹ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 373. Declarația judecătorului de instrucție C. Nacianu, mort în 1958.

⁴² Declarația mi-a fost făcută de C. Nacianu în martie 1957 și e confirmată de dosarul anchetei aflat la arhivele Statului Tgv.

⁴³ Arh. St. Tgv. Tribunal. Dos. cit. Fila 14.

⁴⁴ Ibidem, fila 186.

județului, „pretinșii studenți“. Prin județul Dîmbovița, era semnalată trecerea a doi indivizi, studenți, îmbrăcați mocănește, și venind călare dinspre Corbii Mari-Vlașca, prin Crovu, Odobești, Sălcuța, împărțind manifeste în toate părțile în numele reginei, spunînd că regele e mort, că armata nu va trage.

Îndemnau pe țărani să devasteze tot. Au fost anunțate autoritățile și trimise împotriva lor ⁴⁵. Știrea a pornit de la administrația moșiei Sălcuța a lui Nicu Stănescu, fost primar la Cîmpina și de la oficiul telefonic Titu. Probabil că cercetările n-au dus la nici un rezultat, deoarece comunicatul privitor la mersul anchetei în județul Dîmbovița, afirma categoric „Nu s-au găsit pretinși studenți“ ⁴⁶. Din cei 120 țărani arestați și cercetați la parchet, numai doi, Dumitru Ion Florea și Constantin Niță din satul Băjești, au declarat că „Mergînd cu gaz în comuna Gratia din Vlașca, au văzut că se dăduse foc conacului proprietății și niște domni îmbrăcați în alb, 10 la număr, vorbind între ei limbi străine, iar cu sătenii românește, împărțeau porumb cu saci la săteni, din magazinele proprietarului. Le-a dat și lor, povățuindu-i să se întoarcă în comună, să dea foc arendașilor greci“ ⁴⁷.

Rezultă deci, că în afara diferitelor forme de exploatare înfățișate mai sus, mișcarea din județul Dîmbovița, a fost impulsionată de știrile despre răscoalele din alte județe ale țării, unde țăranii s-au ridicat pentru a pune capăt abuzurilor și a obține pămînt, scopuri urmărite și de cei de aici. Cert este faptul că nemulțumirea era aproape generală, mai ales în regiunea de cîmpie, iar panica în rîndul arendașilor și proprietarilor de aici, foarte mare.

Din toate părțile județului, se cereau prefectului forțe militare, de care acesta nu dispunea, regimentul 22 infanterie din Tîrgoviște, fiind trimis să reprime răscoalele din Moldova ⁴⁸.

Sudul județului părea mai amenințat, semnalîndu-se grupe mari de țărani, „cari înaintează devastînd și dînd foc spre Potlogi cu obiectivul spre Titu, important nod de cale ferată“ ⁴⁹.

Măsurile repezi luate de guvern și care urmăreau „protecția liniilor telegrafice, telefonice și căile ferate, ce se va asigura prin patrulare, iar paza gărilor prin detașamente de gardă“ s-au îndreptat în primul rînd asupra principalei artere de cale ferată. București-Craiova, care trecea prin sudul județului. În acest fel a fost împiedicată alăturarea țăranilor din satele dimbovițene violentelor răscoale din Vlașca și Teleorman, ai căror țărani se îndreptau spre București în cete organizate, avînd în frunte „grupul de cercetași călări“ dar care au întîlnit pretutindeni armata cu care s-a ciocnit, lăsînd numeroși morți și răniți. După relatările primarului „urbei“ Găiești. Mișu Cornescu, numărul lor trecea de 200—300, iar aspectul cîmpului de luptă „cercetat a doua zi, părea o nemărginită măcelărie“ ⁵⁰.

⁴⁵ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 891.

⁴⁶ *Ibidem*, pag. 851.

⁴⁷ *Ibidem*, 373.

⁴⁸ Petre Spiridon din Adîncea, a fost în cătunul Tiban, din comuna Miroaneasa lîngă Iași, pentru reprimarea răscoalelor. Arh. St. Tgv. Fond Tribunal, fil. 139.

⁴⁹ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 554.

⁵⁰ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 551.

Intervenția energetică a autorităților a împiedicat dezlănțuirea în sudul județului a unor acțiuni de amploare, fără a stinge de tot nemulțumirea țăranilor, permanent agitați. În comuna Lungulețu acuzați de răzvrătire erau preotul, primarul și învățătorul, care ar fi ascuns în sat și „instigatori străini”. Ministrul de Interne, sesizat de „un bun român”, asupra acestei situații, cere prefectului să cerceteze, luând măsurile de cuviință”⁵¹.

Frământări și îndemnuri la răscoală au mai fost semnalate în comunele Pătroaia și Costești. La Costești, agitator era, țăranul autodidact, scriitor de remarcabil talent, I. C. Vissarion.

Fiu de țăran sărac, a cunoscut de mic amarurile lipsei și traiul greu al țăranilor. Participând la răscoala din 1907, instigând pe țărani, el a fost arestat și depus la arestul din Tirgoviște, numele său figurând între cei 120 de țărani reținuți în județul Dimbovița.

Iubit și stimat de concetățeni, alături de care-l găsim toată viața, Vissarion din Salcia, cum era cunoscut la arest, a lăsat o neuitată amintire tovarășilor arestați, înveselindu-i cu glumele sale pline de duh.

Deși întemnițat, el nu înceta cu ironiile la adresa stăpînirii și cei care mai viețuiau prin 1957, (el a murit în 1951), își mai aminteau versurile scrise de Vissarion, cu cărbune pe zidurile celulei :

Vai țăranii împușcați,
 Stau pe drumuri neîngropați.
 Și rămașii neuciși,
 Stau prin pușcării închiși.
 Dorm pe-un pat de scînduri goale
 Și-un bredeac, drept pernă moale.
 Drept de hrană pîine veche
 Și scatoalce la ureche.
 Trei cartoafe degerate
 Și acelea nesărate⁵².

Aceste versuri, înfățișînd mai bine decît sute de pagini situația țăranilor în perioada represiunii răscoalelor, sînt tot odată un aspru și meritat rechizitoriu la adresa regimului de atunci.

Dacă în sudul județului nu se semnalaseră decît aceste agitații, ciocniri violente cu morți și răniți, au avut loc în comunele vecine orașului Tirgoviște. Se aflau aici moșiile : Iancu Grigorescu la Săcuieni, Adîncea și Gura Ocnitei, arendașii Gavrilescu între Săcuieni și Răzvadul de Jos ; Toma Cîmpeanu și Nițache Bolovăneanu la Răzvadul de Sus.

Vestea despre răscoalele din Moldova a găsit ecou în inima țăranilor din aceste comune. Încă din primele zile ale lunii martie se întîlneau pe la crîșme, citeau ziarele, discutau, mergînd cu treburi la oraș, se informau. Acțiunea comună a țăranilor din cele patru comune — mai sus amintite — dovedește că între ei au existat legături și înainte de răscoală. Mai active erau legăturile dintre locuitorii din Răzvad și cei

⁵¹ *Ibidem*, pag. 365.

⁵² Versurile citate le-am auzit de la țăranii Ghiță Ploieșteanu și Ion Lazăr din Săcuieni, închiși cu Vissarion la 1907.

din Săcuieni. Gornistul Petre Radu Gorgoteanu, declara la anchetă că ar fi auzit „duminică seară 11 martie, că au venit în satul lor „vreo trei inși din Răzvad și i-au îndemnat să se răscoale”⁵³.

Din mărturisirile mai multor țărani, reese că „duminică 11 martie, de dimineată, s-au adunat la cîrciuma lui Gh. I. Constantinescu mai mulți țărani și au alcătuit o ciornă de contract de învoieri pentru a o prezenta proprietarului Iancu Grigorescu. „Ciorna a fost scrisă, i se părea lui C. Rădulescu, dă către Gheorghită Constantinescu”⁵⁴. Noi sîntem siguri că el a scris-o, deoarece confruntînd ciorna, păstrată în dosarul tribunalului, cu semnătura sa, recunoaștem același scris frumos, ordonat și citeț. Dăm mai jos în întregime cuprinsul ciornei, din el rezultînd și unele abuzuri ale proprietarului, dar și hotărîrea sătenilor de a impune ei, pe viitor, condițiile în care să se încheie învoierile .

„Condițiile care le cere obștea comunei Săcuieni :

— 3 găini care se dă de nume să nu se mai dea, căci nu pasc găinile pe moșia boierească.

— să ni se dea pămînt după cum e poziția, cu 25 și 20 lei pogonul.

— zilele cu căruța, care se plătesc cu 2 și 2.50 lei să se plătească cu 3 și 4 lei după împrejurări.

— locurile care ni se dau pentru porumb, să nu mai fie ogoare făcute de boieri, ci să le facem noi.

— ogoarele să ne se mai facă decît numai un pogon de ogor pentru vite.

— grapa care era prevăzută în contract ca să se facă la toate pogoanele de ogor primite să nu se mai facă.

— transportul care era pus în contract, să nu se mai facă.

— cocenii să se dea cum este la Adîncea, la snopi de pogon.

— pogoanele care ni se vor da pentru porumb, să fie măsurate drept, nu cum s-au dat pînă acum, cum le primim așa să le facem și ogor.

— dijma porumbului, din trei, una, adică : două grămezi nouă și una boierului.

— ~~doile~~ dovlecii și fasoalea să nu se mai dea căci se taie în luna august din porumb cînd se pune grîu cu sapa.

12. Zilele cu brațele, dacă nu se mai fac, să nu se mai plătească cu 3 lei cum s-a plătit pînă acum.

13. Toate muncile cari nu s-au făcut pînă în toamnă, să nu se plătească încărcat, ci cu prețurile care vor fi prevăzute în contract.

14. Să ni se dijmuiască pînă cel mai tîrziu pînă la octombrie și nu să fim ținuți cu porumbul pe cîmp, cum a fost astă-toamnă, de ni s-a stricat porumbul pe cîmp, că pentru unul care nu face datoriile învoirii, să ne ție pe toți cu bucatele pe cîmp.

— În sfîrși să fim dijmuiți în parte, care cum se găsește. Acestea sînt condițiile care le cere toată obștea comunei Săcuieni și rugăm pe domnul proprietar, I. Grigorescu, ca să ne aprobe ca să fie liniște în comună.⁵⁵

⁵³ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. Cit. fila 188.

⁵⁴ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. Cit. Fila 190—193.

⁵⁵ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. cit. Fila 251.

În fruntea oamenilor, Gh. I. Constantinescu a mers apoi la conacul moșiei, înminând cererea administratorului pentru a o da proprietarului. Acesta a și plecat îndată la Tîrgoviște, spre a-i duce lui Grigorescu petiția alcătuită din săteni ⁵⁶.

La terminarea slujbei, preotul Nicolae Georgescu a spus oamenilor să se adune la școală, spre a li se vorbi despre băncile populare ⁵⁷. Alți țărani au fost înștiințați de adunare prin gornistul Petre Gorgoteanu. Aici le-a vorbit studentul în drept Petre Constantinescu, fratele lui Gheorghită învățătorul C. Popescu, despre foloasele băncilor populare, îndemnându-i să facă depuneri ⁵⁸.

Simțind starea de agitație din rîndul țăranilor, preotul N. Georgescu și învățătorul Popescu, după declarația lui Nicolae Ceaușu, „le-a făcut morală, ca locuitorii din satul nostru să stăm liniștiți, că guvernul a luat măsuri, ca domnii proprietari și arendași să mai împuțineze prețurile muncilor agricole” ⁵⁹. Între timp, a sosit în comună, proprietarul Grigorescu cu prefectul G. Cair și revizorul școlar Condurățeanu, primul se pare fiind chemat și la telefon ⁶⁰, de primarul din Săcueni „sub amenințarea oamenilor”.

Poate să fi fost înștiințat și de administratorul moșiei, care să-i fi dat ciorna amintită. Nu după mult timp, și-a făcut apariția la Săcueni, un grup numeros, circa 3—400 de săteni din Răzvad. Văzuseră probabil autoritățile trecînd spre Săcueni, cu proprietarul Grigorescu și-au venit în urma lor. Proprietarul, a fost adus cu forța la primărie și silit să declare că le cedează țăranilor moșia „penru ca să le-o vîndă statul cu prețuri mai ieftine. Grigorescu le-a spus că le poate da el locuri mai ieftine, „dar țăranii n-au vrut”. Ion Oprea din Săcueni, declara că răzvedenii „cu zurbaua l-au silit de ne-au dat declarații, că ne dă nouă moșia” ⁶¹.

Lucrurile evoluaseră între timp, țăranii nu se mai mulțumeau cu condițiile formulate în cerere. Vroiau ca pămîntul să fie al lor. Sprijinul răzvedenilor le-a mărit încrederea în propriile lor forțe.

De nevoie, proprietarul a dat următoarea declarație : „Subsemnatul Ioan Grigorescu, proprietar, domiciliat în Tîrgoviște în fața domnului prefect de Dimbovița, domnul Gheorghe Cair, domnul Constantin D. Condurățeanu, revizor școlar și în fața domnului Aureliu Balaban, inspector comunal, precum și în fața locuitorilor comunelor Săcueni, Adîncă, Gura Ocniței și Răzvad, adunați în localul școalei din comuna Săcueni, declar că consimt ca moșia Săcueni-Adîncă, luată de mine de la stat, să fie cedată Ministerului de Domenii ca să fie vîndută la săteni, Ministerul plătindu-mi-o astfel cum am cumpărat-o, mai mult îmbunătățirile făcute și instrumentele agricole aflate astăzi pe această moșie.

Spre dovadă, am dat această declarație, astăzi 11 martie 1907”.

⁵⁶ Ibidem, fila 191—193.

⁵⁷ Ibidem, fila 220. Declarația lui Ion Lazăr.

⁵⁸ Ibidem, filele 221, 222, 225, 226.

⁵⁹ Ibidem, fila 225.

⁶⁰ Ibidem, fila 214.

⁶¹ Arh. St. Tgv. Fond Tribunal. Dos. cit. Fila 209—210.

Declarația scrisă cu cerneală violetă, are și o copie. Ambele acte au fost semnate apoi de proprietar, de prefect, de revizorul școlar și de 50 de țărani ⁶².

Omul de afaceri care era Grigorescu, n-a vrut să piardă nimic, incluzînd în declarație toate cheltuielile făcute la moșia pe care n-o cedează direct sătenilor, ci statului, probabil spre a fi mai sigur că va fi despăgubit. Pe țărani la rîndul lor nu-i interesa de la cine cumpără moșia, ei vroiau pămînt.

După semnarea declarației, proprietarul, prefectul și însoțitorii lor, s-au înapoiat la Tîrgoviște, iar răzvedenii strigînd „ura” s-au întors în satul lor ⁶³. Înainte de a pleca, au declarat majoritatea sătenilor din Săcueni, cei din Răzvad i-au invitat pe confracții lor de aici și din Adîncea, să vină a doua zi la dînșii, dacă nu, se înorc ei și le pun foc ⁶⁴. Îi chemau pentru a-i sprijini să obțină și ei actele de la proprietarii lor.

Tot duminică, în Adîncea au venit de la Tîrgoviște doi dorobanți cu schimbul, originari din acea comună și au povestit oamenilor cele petrecute la Săcueni. Atunci, primarul G. Dumitrescu, a trimis pe consilierii comunal să vestească lumea, pentru ca a doua zi să meargă la Săcueni ⁶⁵.

Ajuns la Tîrgoviște, Iancu Grigorescu, care dăduse declarația numai sub puternica presiune a amenințării țărănilor, nu s-a gîndit o clipă să-și respecte promisiunea, din contră, telefonează regelui, relatîndu-i agitația și deși spune că a reușit să potolească spiritele, nu uită să solicite „Majestății Sale” ajutor armat ⁶⁶.

În dimineața zilei următoare, luni 12 martie, în frunte cu primarul, locuitorii din Adîncea au plecat la Săcueni, unde crîșmarul Petre Săndulescu, a dat declarație că renunță la „niște poeni din pădure, proprietatea statului, în favoarea țărănilor”. Declarația s-a făcut pe coală timbrată, cumpărată cu bani strînși de la oameni de către ajutorul de primar ⁶⁷. Acesta, primind actul de la inspectorul Balaban, împreună cu consătenii săi, s-au întors la Adîncea pentru a autentifica actul la primărie. În drum, s-au oprit pe la crîșma lui Petre Săndulescu, „au băut aldămașul”, și apoi la primărie unde s-a autentificat declarația lui Săndulescu, făcîndu-se apoi cerere la minister să li se dea lor acele poene. Cererea a făcut-o fiul primarului ⁶⁸. Spre deosebire de alte sate, unde primarii au stat în rezervă sau au acționat de frică, primarul din Adîncea a fost tot timpul în fruntea oamenilor din comuna lui.

Tot luni de dimineață, pînă să se lumineze de ziu, au venit din Răzvad la Săcueni 4 oameni, spre a le reaminti celor de aici, promisiunea din ajun.

În numără mare, țărani din Săcueni, Gura Ocnitei, Adîncea, Răzvad, erau masați în fața primăriei din această ultimă comună. Aici au venit arendașul Toma Cîmpeanu și Grigore Gavrilescu, care ca și Nițică Bolo-

⁶² Ibidem, fila 252, copie fila 263.

⁶³ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit. Fila 198—199.

⁶⁴ Ibidem, fila 199, 200—204.

⁶⁵ Ibidem, Declarația Stoica Stănescu din Adîncea, fila 302.

⁶⁶ *Răscoalele țărănilor din 1907*, pag. 554.

⁶⁷ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit., fila 307.

⁶⁸ Ibidem, fila 308.

văneanu a fost adus cu forța, ultimul în propria-i căruță, culcat pe o buturugă⁶⁹. După venirea autorităților în frunte cu prefectul Cair, arendașii au fost nevoiți să alcătuiască declarații similare celei date de Grigorescu în ajun. Arendașul moșiei Drăgăneasca din Răzvad, Gavrilescu, adăuga că „locuitorii au dreptul chiar acum să între cu plugurile în acel pământ, fără ca eu să am vre-o pretenție sau să mai dau pe acolo”⁷⁰.

La Răzvad au avut și câteva incidente. Pînă la venirea prefectului, primarul din Răzvad, Gheorghe Georgescu-Chiru, a telefonat la Tîrgoviște, arătînd că țărani s-au agitat și că moșierii sînt în pericol, pentru care fapt a fost bătut și închis la un loc cu arendașii. Faptul e confirmat de primarul Ilie Mira din Gura Ocnitei, care a raportat la prefectură cu adresa nr. 70/907, că în ziua de 12 martie, în timp ce se îndrepta spre Tîrgoviște, „a fost oprit de locuitorii comunei Răzvad, răsculați, bătut și tirît la primărie, unde se afla și primarul de aici”⁷¹.

Țăranii din Săcueni, au adus cu ei și pe subadministratorul moșiei, M. Misis, pentru a vorbi la telefon cu Grigorescu, să le trimeată actele de proprietate. Neobținînd legătura, a fost crunt bătut.

Rău a fost bătut și picherul Gheorghe Păcurețu, scos de sub pat, din casa unui cetățean, pentru că i-ar fi dat datori „să plătească prestația în bani, pe anul trecut 1906”⁷².

„Unii dintre răzvedeni, au îndrăznit să pună mîna pe hăturile cailor trăsorii, cu care venise domnul prefect și cu domnul procuror și chiar au dat jos cu forța pe domnul Gr. Gavrilescu pe care domnul prefect vroia să-l ia”⁷³, declara Constantin Rădulescu din Săcueni.

Dintr-o scrisoare particulară, a unui ostaș, Vasile Nicolaescu, care confirmă cele de mai sus, reese că bătute au fost și „Cîmpeanu și o parte din arendași”⁷⁴.

Se pare că este o exagerare a susnumitului ostaș din corpul însărcinat cu paza podului peste Ialomița, de la marginea Tîrgoviștei, spre a stimula pe unchiul său, căruia îi adresează scrisoarea, nu știm unde, să se ridice și acolo împreună cu ceilalți țărani. Din această scrisoare, poziția tînarului ostaș se situează sigur alături de răzvrătiți. Nu este de altfel singurul caz.

Înainte de a pleca din Răzvad, pentru a întări declarațiile boierilor, prefectul Cair a dat țăranilor procură la mînă că le va da toate moșiile de la un cap la altul.

Această atitudine, folosită și de alți prefecti, a fost criticată mai tirziu în parlament de M. Gr. Cantacuzino, calificînd-o drept „lucruri extraordinare, pentru că printr-un arbitrar nemaipomenit, în nici-o țară unde domnește legalitatea, prefectii în multe județe, au editat condiții, au chemat prin adrese oficiale sau circulări pe proprietari la prefectură, spre a le impune acolo condiții de învoială, izvorîte din propria lor fantazie, avînd grijă ca în același timp să adauge în acele acte oficiale, că

⁶⁹ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit. Declarația Ion Lazăr, fila 220 și Ilie Mira din Gura Ocnitei, fila 35.

⁷⁰ Ibidem, fila 160.

⁷¹ Ibidem, fila 35.

⁷² Ibidem, fila 200. Declarația lui Vasile Rădoi din Săcueni.

⁷³ Ibidem, fila 191—193 și *Răscoala țăranilor din 1907 în regiunea Ploiești*, pag. 173.

⁷⁴ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 553.

altfel ei nu răspund de siguranța averii, ei organ administrativ, a căror primă îndatorire este tocmai a închezășui siguranța vieții și siguranța averii oricărui contribuabil ⁷⁵.

Probabil și la Răzvad, prefectul să fi îndemnat pe proprietari să cedeze, îmblinzind astfel dirzenia țăranilor.

Obținerea declarațiilor de la moșieri, n-a însemnat decît o etapă și o primă victorie în lupta țăranimii. Fiind convinși că numai de teama bitelor, amenințător mînuite în juru-le, boierii s-au arătat generoși, semnînd acele declarații, țăranii așteptau acum concretizarea renunțării proprietarilor la moșiile lor și, anume predarea către ei a actelor de proprietate.

La rîndul lor, proprietarii erau munciți de gîndul găsirii soluției, care să-i dezlege de promisiunea scrisă dată țăranilor. Mai mult încă, cer stăruitor ajutoare și cît mai grabnic, pentru a nu da timp țăranilor să împartă moșiile. Lipsa trupelor din Tirgoviște, l-a îndemnat pe lăncu Grigorescu, cel mai hrăpăreț dintre ei, să se adreseze direct regelui cu rugămintea de a ordona „a împiedica cu puterea armată acele devastări, căci din partea autorităților respective, nu sînt speranțe” ⁷⁶.

Pentru a liniști spiritele încă agitate ale țăranilor și pentru a-i împrăstia, după plecarea autorităților de la Răzvad, domnul căpitan de jandarmi, le-a spus să vină a doua zi, la raici, „pentru a primi actele de proprietate” ⁷⁷.

Ora, în felul acesta, să cîștige timp, sperînd în venirea forțelor militare cerute de proprietari.

Nici sătenii nu se lăsaseră amețiți de întîia biruință. Dimpotrivă, starea de revoltă departe de a se stinge, era în permanență creștere. Luni către seară, locuitorii din Adîncea, s-au adunat din nou și-au scris petiție către minister, pentru ca să li se vîndă lor moșia lui Grigorescu (partea ce revenea satului lor) ⁷⁸.

Mult mai puternică era agitația la Săcueni, unde țăranii erau foarte neliniștiți de întîrzierea trimiterii actelor de către proprietarul Grigorescu. Simțind probabil, manevrele acestuia, țăranii au început să murmure și să profere amenințări. Mai pornit era săteanul Ghiță Cioranu, care vorbea printre oameni „că pînă cînd nu vor face ceva stricăciuni la curtea domnului Grigorescu, nu se aduc actele” ⁷⁹.

În cursul nopții, răspunzîndu-se cererilor proprietarilor, a sosit o companie din regimentul 30 Mușcel, condusă de maiorul de stat major, Atanasiu, care a fost cantonată la conacul moșiei Cîmpeanu, situat la extremitatea dinspre oraș a satului Răzvadul de Sus, circa 4—5 km, nord-est de Tirgoviște. Pentru cantonarea ostașilor au fost sculați argații conacului ⁸⁰.

Vestea sosirii trupei, s-a răspîndit fulgerător atît în Răzvad, cît și în comunele vecine, adunînd iarăși pe țăranii peste măsură de indignați de lipsa de cuvînt a moșierilor.

⁷⁵ Ilie Grămadă. *Falsificarea cauzelor răscoalei țăranilor din 1907*, Studii și referate, vol. II, pag. 1388.

⁷⁶ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 553.

⁷⁷ Arh. St. Tgv. Fd. Trib. Fila 198—199.

⁷⁸ Ibidem, fila 302.

⁷⁹ Ibidem, fila 323.

⁸⁰ Declarația țăranilor din Răzvad care mai trăiau în 1956.

Probabil la răspîndirea vestii, să fi contribuit chiar argații conacului, ce se simțeau legați prin interese de clasă, de țărani. În cursul acestei nopți, au fost anunțați și țărani din Valea Voevozelor, cari pînă acum rămăseseră liniștiți. Gornistul acestei comune, Nae Ungureanu, arăta la interogatoriu, judecătorului de instrucție că, „a fost somat de mai mulți concetățeni să sune cu garna, amenințîndu-l că-l taie dacă nu merge cu ei“. Cu alți circa 50—60 oameni care-i luaseră cu ei și pe primarul I. Dumitrescu, au pornit spre Răzvad. În „gura Răzvadului“ s-au întîlnit cu răzvedenii cari veneau către ei ⁸¹.

Puțin după miezul nopții, s-a sunat goarna și în comuna Săcueni, de către Petre Gorgoteanu și Nicolae Ceaușu ⁸². La chemarea lor, s-au adunat mai mulți oameni și-au pornit cu căruțele spre Gura Ocniței. Aici au dat alarma pentru adunarea oamenilor, prin tragerea clopotelor de la biserică. Cu toții trebuiau să pornească spre Răzvad și de aici la Tirgoviște ⁸³.

La Adîncă, alarma a fost dată marți „de mult de dimineață“, adunîndu-se oamenii la primărie. De aici, au plecat cu toți la Săcueni, cerînd și ei o copie după declarația lui Grigorescu, care se afla la preotul Nicolae Georgescu. Oamenii de aici au refuzat să le-o dea, spunîndu-le să aștepte pînă ce Grigorescu va trimite contractul moșiei ⁸⁴. Împreună cu cei de aici, au pornit spre Răzvad, unde între timp sosise și grupul de la Gura Ocniței.

Împreună cu țărani din cele două Răzvaduri, numărul lor depășea 1.000 de oameni. Cu toții au pornit în zorii zilei de marți 13 martie spre Tirgoviște, pentru a obține actele de la Grigorescu.

Deși chestiunea privea în special pe țărani din Adîncă și Săcueni, cu ei mergeau și cei din comunele vecine, fapt care dovedește solidaritatea locuitorilor din aceste sate, menținută tot timpul cît au pregătit și s-a desfășurat răscoala.

Mai vroiau țărani să întrebe pe prefect de prezența trupei în regiune, deși declaraseră că nu vor săvîrși nici-o ucidere sau devastare, în cazul că vor primi pămînt.

În aceeași zi, la 13 martie, s-a produs și schimbarea guvernului, urmată la Dimbovița de înlocuirea prefectului conservator George Cair cu liberalul Costică Dumitriu. Ambii prefecti, confirmă știrea celor petrecute la Răzvad în aceeași zi ⁸⁵.

Nu departe de conacul Cîmpenilor, drumul le-a fost barat de armată, ofițerul comandant somîndu-i pe țărani să se întoarcă. Țărani au continuat să înainteze, ceea ce face pe comandant să ordone prima salvă în aer. Efectul a fost nu intimidarea, ci creșterea miniei țăranilor. Neavînd arme la îndemînă, au rupt pari de prin garduri ⁸⁶. Vroiau să străpungă cordonul ostașilor și apoi să pătrundă în Tirgoviște, unde panica era mare, în centrul orașului „aflîndu-se un depozit de sute de mii de arme și munițiuni“ ⁸⁷. E de la sine înțeles că în cazul cînd țărani ar fi intrat

⁸¹ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit. Fila 1.

⁸² Goarna lui Petre Gorgoteanu se află acum la Muzeul de Istorie a Partidului din București.

⁸³ Declarația țăranilor din Săcueni.

⁸⁴ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit. fila 313.

⁸⁵ *Răscoala țăranilor din 1907*, pag. 556.

⁸⁶ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal, Dos. cit. fila 4. Declarația țăranilor din Răzvad.

⁸⁷ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 556.

în posesia acestor arme, moșierii ar fi avut de ce să se teamă. De aceea, țăranii trebuiau cu orice preț împiedicați să ajungă în oraș. Ofițerul comandant, ordonă foc în plin. Lupta a început extrem de îndrăjită. Din rîndul țăranilor cad morți și răniți. În același timp, prin curtea locuitorului Niță Mihai își face apariția un escadron de la Școala de Cavalerie⁸⁸, format din 50 elevi, comandați de locotenentul Moruzi, lovind în flanc pe răsculați. Pentru a sosi mai repede, aceștia n-au mai venit pe șosea, ci direct peste cîmp. Îndrăjiți țăranii se reped la dirlogii cailor, trîntesc pe călăreți, luîndu-le vestoanele și sabiile. Femeile și copii iau parte la luptă, aruncînd cu pietre în ostași. În toiul încăierării, un ofițer a despicat cu sabia capul lui Ioniță Sache, veteran de la 1877, decorat pentru acte de bravură⁸⁹.

Copleșiți de armată, care avea avantajul armelor, țăranii se retrag prin curți către pădure, spre a scăpa de urmărirea armatei. Cei din comunele vecine, se retrag grabnic către satele lor⁹⁰.

Pe locul luptei au rămas 10 morți, dintre care 9 din Răzvad și unul din Tîrgoviște. Alți 5 răniți au fost internați la spital, unde doi au murit⁹¹.

În registrul Stării Civile pentru morți din comuna Răzvad în dreptul celor uciși se găsește mențiunea „fiind împușcat de armată în timpul răscoalei penru pămîn, pe cînd se afla în stradă în contra armatei”⁹².

Intervenția brutală a armatei, chiar dacă a reușit să-i împrăstie momentan pe țăranii, n-a potolit furia lor contra moșierilor, mărită acum de uciderea celor din Răzvad.

Gheorghe Avram, cismar, era învinuit că îndemna oamenii să dezarmeze pe soldații de la primărie⁹³, probabil pentru a face și ei rost de arme.

La Săcueni, oamenii strigau „să mergem la Răzvad că s-au omorît frați de-ai noștri”⁹⁴. Centrul răscoalei s-a mutat la Săcueni, unde rămăseseră și cei din Adîncea, cu toți așteptînd primirea actelor de la Grigorescu, ce trebuiau să le parvină încă de dimineață⁹⁵.

Văzînd că actele nu mai sosesc, locuitorii din Săcueni au început să-și piardă răbdarea și se gîndeau să treacă la devastarea și incendierea conacului moșiei. Inn Gheorghe Lazăr, fost servitor la Grigorescu, era acuzat chiar că a cumpărat și chibrituri în acest scop⁹⁶. Tot el declara la anchetă că „Grigorescu era amenințat să aducă actele, de nu i se dă foc conacului, că nimic nu-i mai poate ține pe oameni”⁹⁷.

⁸⁸ Arh. St. Tgv., Fond. Tribunal. Dos. cit., fila 4. Declarația țăranilor din Răzvad.

⁸⁹ Declarația țăranilor din Răzvad. Extractul său de deces se află în registrul Stării Civile pentru morți de la Răzvad la nr. 20.

⁹⁰ Arh. St. Tgv. Dos. ci. Fond. Tribunal, fila 1, 4.

⁹¹ *Răscoala țăranilor la 1907*, p. 561.

⁹² Registrul Stării Civile Răzvad, publicate în *Răscoalele țăranilor din 1907 în regiunea Ploiești*, pag. 186—187.

⁹³ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit., fila 16.

⁹⁴ Ibidem, fila 327, Declarația lui Ion Coman din Adîncea. Consăteanul său Petre Vlad arăta la anchetă că Ghiță Cioranu „îndemna pe oameni să meargă la Răzvad unde s-au împușcat oamenii de către armată. Fila 332.

⁹⁵ Ziarul „Adevărul” nr. 6306/14.III.1907.

⁹⁶ Arh. St. Tgv. Fond. Tribunal. Dos. cit., pag. 222.

⁹⁷ Ibidem, fila 229.

Exasperat de atîta așteptare, Ghiță Cioranu s-a dus la primar și i-a zis „sună domnule primar la telefon, să aducă actele căci altfel ne ducem să surpăm conacul moșiei“. Neavînd ce face, primarul a sunat în acest fel la telefon și pe cînd acesta vorbea, Ghiță Cioranu, „pusese una din cele două cutii ale telefonului la ureche, pentru ca să asculte și dînsul ce se vorbește“ ⁹⁸.

Socotind că nu e de glumit cu minia țăranilor, autoritățile au hotărît că e mai cuminte să-l îndemne pe proprietar să trimită actele moșiei. Ele au fost aduse chiar de procurorul Gh. Al. Antonescu, care declara în acea zi, în scris, că „s-a transportat la Săcueni, unde era informat că sătenii s-au răscolat și vroiau să facă devastări la casa proprietarului Grigorescu“ ⁹⁹.

Procurorul venea însoțit de o companie, comandată de un căpitan ¹⁰⁰. Detașamentul, împreună cu procurorul, au rămas la marginea satului, numai trei călăreți au veni pînă la centrul comunei, unde au tras focuri de armă în aer, după care au spus mulțimei adunate, să aleagă patru delegați care să discute cu reprezentantul autorităților dorințele lor și să primească actele de proprietate. S-au prezentat cei patru țărani, mai violent părăind procurorului Gh. I. Constantinescu, căruia i s-au înmînat actele dorite, precum și recipisa de plată a ratei la minister ¹⁰¹.

Predarea actelor către țărani, n-a fost decît un truc, pentru potolirea spiritelor și salvarea conacului. În ziua următoare, au început arestările. Primii au fost ridicați delegații din ajun, care primiseră actele. În fiecare zi erau arestați apoi cîte doi, trei țărani, din rîndul celor bănuți de instigare.

Deși oamenii se liniștiseră, pentru înlăturarea eventualelor surprize a fost întărit postul de jandarmi Săcueni, de unde erau controlate și comunele Gura Ocniței și Adîncea.

Dirzenia țăranilor din comunele Adîncea, Săcueni, Răzvad se explică și prin aceea că parte dintre ei erau și muncitori la puțurile petrolifere și rafinăriile din jurul Tirgoviștei.

Frămîntări s-au mai semnalat și la Văcărești, unde țăranii au incendiat o casă, vecină cu a arendașului Vasile Georgescu iar 150—200 țărani se îndreptau spre Tirgoviște, dar au fost opriți la Colanu de autorități și armată ¹⁰².

La Piersinari, țăranii instigați de cei ce fuseseră prin Teleorman cu gaz, urmînd pilda răscolăților din acel județ, vroiau să incendieze proprietatea lui Vasile Grecu Calînderu. Intervenția autorităților a împiedicat îndeplinirea planului lor. La Ulmi și Sirbi, o suburbie a orașului, locuită de sirbi-grădinari, veleitățile răscoalei au fost potolite de o companie de recruți, ridicîndu-se instigatorii ¹⁰³.

Teama de răscoală pe moșia sa Băleni, unde se afla și o fabrică de făină, avea și fostul prim-ministru conservator, Gh. Gr. Cantacuzino-

⁹⁸ Ibidem, fila 222.

⁹⁹ Ibidem, fila 185.

¹⁰⁰ Arh. St. Tgv. Fond. Trib. Dos. cit. Fila 332.

¹⁰¹ Ibidem, fila 185, declarația procurorului Antonescu. Declarația verbală a lui Ion Lazăr, care reținea că atunci a văzut și el că Grigorescu cumpărase moșia de la stat cu 320 lei ha.

¹⁰² *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 565.

¹⁰³ Ibidem, Raportul procurorului Antonescu către Min. de Interne, p. 518.

Nababul, pentru care cere atît verbal/cît și scris ministrului de interne în guvernul liberal, Ionel Brătianu, 100 de soldați să-i păzească aceste bunuri ¹⁰⁴.

Rugămîntea ese imediat îndeplinită, în numele ministrului de interne, prefectul de Dîmbzovița, primind dispoziția să trimită urgent la Băleni un detașament de 50 soldați, pentru paza curții și a fabricii domnului Cantacuzino ¹⁰⁵.

Prefectul Dumitriu, răspunde că a luat măsurile necesare „și la Băleni vor porni coloane volante ca și în alte direcții“. Atenția deosebită față de fostul premier, dovedește o dată mai mult, deplina înțelegere între conservatori și liberali, de a face front comun împotriva țăranilor și/dacă numărul cerut de Cantacuzino este redus la jumătate, se datora numai lipsei de forțe militare, grosul armatei fiind în regiunile unde răscoalele au fost mai violente.

Raportînd îndeplinirea ordinului, prefectul anunța că a arestat pe instigatori, prinzînd și corespondența secretă care-i chema la răscoală ¹⁰⁶. Despre ce fel de corespondență este vorba, nu știm, atît rapoartele oficiale, cît și declarațiile țăranilor anchetați neamintind nimic în acest sens.

Din tot județul au fost arestați peste 120 țărani. Unii au fost supuși unei cercetări sumare ca preotul Nicolae Georgescu din Săcueni ¹⁰⁷, majoritatea au fost reținuți mai multe săptămîni în arestul din Tîrgoviște. Cei mai mulți erau din comunele vecine orașului.

La arest, starea de mizerie, era mărită și de veștile din alte județe, unde mulți din cei judecați, fuseseră condamnați la moarte. Probabil de aceea la anchetă, cei mai mulți negau faptele ce li se puneau în seamă, spunînd, fie că n-au participat la răscoală, fiind bolnavi, fie că au fost luați de ceilalți sub amenințarea că vor fi bătuți sau li se vor pune foc ¹⁰⁸.

Anchetarea lor nu se terminase încă la sfîrșitul lui aprilie. Țăranii din Săcueni au fost anchetați la 20 aprilie, iar cei din Adîncea la 27 aprilie. În urma anchetei, unii țărani sînt puși în libertate. Cei socotiți mai primejdioși, sînt menținuți la arest ¹⁰⁹. O primă cerere de punere în libertate a țăranilor din Săcueni în frunte cu Gh. I. Constantinescu este respinsă. Repetînd cererea sînt puși în libertate la 21 aprilie, urmînd a fi judecați — totuși.

Pentru a înlătura posibilitatea unor pedepse capitale, soțiile și rudele unora din cei arestați, au cheltuit sume mari cu avocații. Auzînd de acuzațiile pe care moșierii, în special Iancu Grigorescu, le pun pe seama lor, deținuții din arestul de la Tîrgoviște, au făcut un memoriu către Jean. I. Dalles de la Bucșani, recunoscut ca fiind cel mai omenos ¹¹⁰.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 518.

¹⁰⁵ Arh. St. Tgv. Fond. Trib. Dos. cit. pag. 519.

¹⁰⁶ *Ibidem*, fila 559.

¹⁰⁷ Pr. Al. I. Ciurea. *Preoți români în revoluțiile țărănimii*. Studii teologice nr. 9—10, noiembrie-decembrie, an V, pag. 182.

¹⁰⁸ Aproape toți țăranii din Răzvad, V. Voevozi, Săcueni, Adîncea ale căror interogatorii se găseau în dos. citat, fac această declarație.

¹⁰⁹ Arh. St. Tgv. Fond. Trib. Dos. cit., fila 145.

¹¹⁰ Declarația lui Ion Lazăr și a văduvei lui Gh. I. Constantinescu care a fost de mai multe ori la Dalles spre a interveni pentru soțul ei.

Dalles a venit la tribunal, a cercetat dosarele, s-a dus apoi la arest, a stat de vorbă cu deținuții, promițându-le că va face totul pentru a-i scoate de acolo. S-a ținut de cuvânt fiindcă a intrat în completul de judecată ca primjurat ¹¹¹

Procesul țăranilor la curtea cu juri a ținut 3 zile.

Unii din cei mai aprigi acuzatori a fost proprietarul Iancu Grigorescu, care s-a folosit de mărturiile mincinoase ale unor oameni ai lui din comună.

Țăranii au fost apărați de avocații : Costică Cimpeanu, fratele arendașului de la Răzvad, pe care moartea celor 10 țărani l-a determinat poate la acest gest, pentru a potoli pe viitor resentimentele țăranilor față de familia sa ; Polizu Dragomirescu, Mișu Cornescu și scriitorul Brătescu Voinești, ce practica pe atunci avocatura în orașul natal ¹¹².

Cu toate că apărătorii au arătat nevinovăția țăranilor, instanța, pentru a satisface pe unii din moșieri, a vrut să condamne circa 16 țărani. Dalles s-a opus, părăsind în mod demonstrativ ședința. Readus după vreo oră, reușește să abțină achitarea tuturor arestaților ¹¹³. De altfel, Dalles al cărui nume e legat de numeroase opere filantropice (sala ce-i poartă numele din București, spitalul și școala din Bucșani) e singurul despre care țăranii vorbesc și astăzi cu respect.

Sentința dată, era necesară și pentru potolirea tensiunii. Se pare că datorită intervenției lui Dalles, sentința de la Tîrgoviște a fost unică și contrară dispozițiilor, deoarece ea a atras asupra magistraților locali, observații din partea procurorului general și al ministrului de justiție, Toma Stelian ¹¹⁴.

La începutul lui aprilie, liniștea era restabilită în tot județul. Totuși autoritățile vegheau, așa cum reese dintr-un raport al generalului Cica, către forurile superioare ¹¹⁵. Știrea este confirmată și de un raport al prefectului către Ministerul de Interne, către Averescu, Sturza și palat. Țăranii nu mai voiau să încheie învoieli în condițiile impuse de proprietari. Gh. Ciobanu era dat în judecată fiindcă la 8 aprilie, când a venit Misis subadministratorul moșiei Săcueni să iscălească oamenii contractul de învoieli, s-a opus zicîndu-le „Să nu-l iscălească pînă nu-l vor face pe placul lor, iar de-l vor face altfel să-l duceți pe proprietar în baionete la Tîrgoviște“ ¹¹⁶. Justiția a apreciat „sfaturile“ susziselui, ca generatoare de răzvrătiri. Deși primise două pogoane pentru semănat porumb, învinuitul declara că n-a semnat încă contractul.

De refuzul țăranilor de a semna învoielile propuse de el „deși le-am făcut toate propunerile și concesiunile putincioase“ se plîngea și Gr. Cantacuzino-Nababul, arătînd că ei pretind „învoieli imposibil de acordat“, că își permit să ducă vitele pe izlazul moșiei lui „fără nici o teamă. Cerea prefectului de Dimbovița să intervină să se pună capă acestor acțiuni,

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² Declarația țăranilor din Săcueni care trăiau încă în 1957.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Declarația judecătorului de instrucție C. Nacian, care a primit observație scrisă.

¹¹⁵ *Răscoalele țăranilor din 1907*, pag. 362.

¹¹⁶ Arh. St Tgv. Fond. Trib. Dos. cit., fila 342.

„anarhice care lovesc în proprietatea sa și-l păgubesc“. Îl ruga tot odată să intervină „pentru o înțelegere pașnică de învoire“¹¹⁷.

Faptele de mai sus demonstrează că gloanțele cu care stăpînirea i-a improșcat, n-a înfrînt hotărîrea țărănilor de a li se crea condiții mai bune de viață, din contră ea se afirmă tot mai categoric.

Potolite în primăvară, răscoalele amenințau să izbucnească din nou toamna și fapt interesant, de astă dată agitația părea să înceapă din județul Dîmbovița, unde, după relatarea lui P. Ștefănescu, fost secretar general de interne, s-ar fi răspîndit un manifest, ce îndemna pe țărani nu la revolte, ci pur și simplu la asasinarea arendașilor și moșierilor.

Probabil nu numai necazur din martie, dar și asemenea zvonuri l-au îndemnat pe proprietarul Iancu Grigorescu de la Săcueni să-și vîndă moșia, nu țărănilor față de care a nutrit numai dispreț și ură, ci altul moșier¹¹⁸.

Puternica mișcare a țărănimii a fost ca și precedentele. Înăbușită sîngeros de către reprezentanții stăpînirii, amenințați serios în suportul lor material de revendicările celor ce cu forța voiau să intre în posesia pămîntului pe care de secole îl făceau ră rodească prin trudă și suferințe, nu însă și în folosul lor. Deși liniștiți de crunta represiune, țărani înspăimîntau însă pe stăpînitorii moșiilor, căroră le dovediseră că atunci cînd mizeria și sărăcia, ajung la limitele lor externe, ei n-au altă cale de a le înlătura, decît ridicarea violentă contra celor ce le cauzau. Înăbușirea răscoalei nu era de fel un indiciu că țărani se resemnau cu înfrîngerea, acceptînd povara obligațiilor mai departe. Prea fusese crîncenă revolta lor, pentru ca moșierii și iarendașii să-și ducă fără teamă, mai departe, parazitarea lor existență.

Spre a evita, pe viitor, noi răscoale și spre a stinge cel puțin pentru moment spiritele încordate și ura stîrnită de moartea celor 11.000 țărani, stăpînirea se grăbește să ia unele măsuri, menite să ușureze sau mai degrabă să reglementeze raporturile dintre moșieri sau arendași și țărani. În acest scop a fost modificată legea învoirilor agricole, noua lege făcînd unele concesii țărănilor. Ori care ar fi fost gîndurile stăpînirii ce căuta să evite o nouă împroprietărire, cert este că noua lege a învoirilor agricole nu era un act de mărinimie din partea ei, ci o cucerire, ce-i drept modestă, totuși o cucerire a răscoalei, făcînd încă odată valabile spusele lui Bălcescu că domnii și boierii pămîntului nu dau nimic fără numai ceea ce le smulg popoarelor.

Legea nu leza cu nimic baza exploatării, marea proprietate rămînd neștirbită, iar țărani lipsiți de pămînt depindeau mai departe de ea. Se pare că la alcătuirea ei au fost consultați și moșierii. Dintr-un raport al prefectului de Dîmbovița, rezultă că el a convocat pe toți proprietarii și arendașii fruntași din județ, pentru a stabili o înțelegere comună în ce privește măsurile de îmbunătățire ce urmau să se aducă învoirilor agricole¹¹⁹.

¹¹⁷ Răscoalele țărănilor din 1907 în regiunea Ploiești, Dos. pag. 151.

¹¹⁸ De altfel Grigorescu, dezamăgit de sentința tribunalului, a vîndut moșia ca o răzbunare contra țărănilor. Declara că vrea să le dea un proprietar, care să nu le lase decît o singură capră legată de gard și pe care să n-aibă unde paște un fir de iarbă. (Declarația țărănilor din Săcueni).

¹¹⁹ Răscoalele țărănilor din 1907, pag. 365.

Concesiile pe care noua lege le crea ,nu înlăturau fondul problemei, anume formele de exploatare feudală. Prin legea de la finele anului 1907, statul intervenea să înlătore numai abuzurile săvârșite de proprietari și arendași în dauna țăranilor, fără a le atinge privilegiile apărute de însăși conținutul legii.

Cu toate acestea, pe alocuri, proprietarii vor să nesocotească învoielile și să le aplice pe cele vechi, atât de împovărătoare pentru țăranii. În județul Dâmbovița, s-au semnalat o serie de încălcări a noii legi, de către aceia care nu se împăcau cu noile contracte scrise, preferându-le pe cele vechi, verbale, ce le îngăduia multe abuzuri.

Numai că acum țăranii nu se mai plecau în fața încercărilor moșierilor și arendașilor de a nesocoti legea. Din arhiva fostului inspectorat agricol, aflăm numeroase cazuri de rezistență din partea țăranilor față de tendințele abuzive ale exploatatatorilor. Numeroși arendași au fost chemați în judecată pentru încălcarea legii învoirilor. Putem aprecia atitudinea de acum a țăranilor tot ca o cucerire a răscoalei. Cutezanța lor arată că înăbușirea răscoalelor nu le-a temperat avîntul, ci i-a făcut mai fermi în apărarea cuceririlor dobîndite, hotărîți să nu cedeze nimic, ci să continue lupta pînă la triumful cauzei lor.